

خاستگاه پهلوانان

مریم باقرپور

نکوداشت پهلوانان از گذشته‌های دور مرسوم بوده و حالا یاد و نامشان علاوه بر خاطر‌ها در خیابان و محله‌های پایتخت دیده می‌شود. البته برخی از گذرها، معابر، زورخانه‌ها و مراکز خاص هم هستند که نام این پهلوانان را زنده نگاه داشته‌اند. به کمک نقشه و اعداد، نگاهی به این نام‌ها و یادها داشته‌ایم.



حسینیه «اول مظلوم عالم» در خیابان شریعتمدار رفیع، نزدیک میدان بهارستان تهران قرار دارد. این خانه در سال ۱۳۶۱ بعد از تقسیم ارتش به یکی از فرش‌فروشان و فرش‌شناسان تهرانی می‌رسد. او خانه را به سفارش پدر به تشکیلاتی که متعلق به کشتی‌گیرها و پهلوان‌ها بوده می‌فروشد و سپس نام مؤسسه خیریه اول مظلوم عالم علی(ع) بر آن نوشته می‌شود.



«سیدعلی حق‌شناس» پس از خداحافظی از کشتی به کسب و کار خود یعنی حرفه قهوه‌خانه‌داری روی آورده که قهوه‌خانه‌اش در محدوده خیابان سعدی است. او در قهوه‌خانه‌اش با هم‌راهی تعدادی از کاسبان محل هیبتی را برای حل و فصل اختلافات و مشکلات اهالی راه‌اندازی کرد. به همین دلیل قهوه‌خانه‌اش پاتوق بسیاری از چهره‌ها بود.

زورخانه «شیر»، از قدیمی‌ترین مراکز ورزش باستانی پایتخت به شمار می‌آید که به آکادمی ورزش پهلوانی تبدیل شده است. این زورخانه در کوچه‌ای به همین نام قرار دارد.

زورخانه «توسلی» را با یک قرن فعالیت شاید تنها مجموعه تخصصی قدیمی ورزش باستانی شرق تهران دانست که با داشتن وسعت نه چندان زیاد، مهد پرورش پهلوانان بود. این زورخانه نرسیده به میدان امام حسین(ع) واقع شده است.

زورخانه «شیرافکن»، خیابان سلسبیل، جزو ۵ زورخانه قدیمی پایتخت است که چهره‌هایی مانند جهان پهلوان تختی و معصومی در آن تمرین می‌کردند.



در چهارراه سرچشمه، محله عودلاجان، خانه‌ای به نام پهلوان «اکبر پامناری» معروف است. این خانه گرچه خانه واقعی پهلوان اکبر پامناری نیست، اما قدمتش به ۲۰۰ سال پیش و دوره قاجار می‌رسد و فردی به نام «کاظمی» از نوادگان پهلوان پامناری، مجموعه‌ای از وسایل پدر و اجدادش را جمع کرده و به نام پهلوان پامناری موزه‌ای دایر کرده است.

در خیابان مولوی، کنار مسجد امام حسین(ع)، زورخانه «نیروشادی» قرار دارد که ۳ نسل از مردمان این سرزمین مانند مهدی قصاب، رمضان یخی، برادران حاج عباسی و... در آن پرورش یافته‌اند.

باشگاه «جعفری»، سال ۱۳۸۳، در فهرست آثار ملی قرار گرفته و از مهمانان دولت، پادشاهان و رؤسای جمهور تا گردشگران خارجی برای تماشای ورزش‌های زورخانه‌ای به آن می‌آمدند.

گود «طلاچی» خیابان ری، کوچه عرب‌زاده محل تمرین طلایه‌داران ورزش‌های باستانی و کشتی همچون جهان پهلوان تختی، حاج اسماعیل قربانی، احمد وفادار و... است.

شاخص‌ترین خیابان محله خانی‌آباد به نام جهان پهلوان تختی است. ضلع شمال این معبر عریض و طویل به خیابان مولوی و از سمت جنوب به خیابان شوش می‌رسد.

«اسدالله حاج مهرباب» از پهلوان‌های نامی ایران بود که این روزها نامش را بین اهالی محدوده میدان حسن‌آباد و خیابان وحدت اسلامی و اسدی‌منش می‌توان شنید.

تقاطع‌های خیابان‌های منوچهری و سعدی شمالی به چهارراه «سیدعلی حق‌شناس کمیاب» کشتی‌گیر، صوفی، ورزشکار باستانی‌کار ایرانی و پهلوان اول پایتخت معروف است. او از چهره‌های شناخته شده محدوده‌های لاله زار، دروازه دولت، سعدی و هدایت بود.

گذر «لوطی صالح» به عهد آغامحمدخان قاجار می‌رسد. این گذر در شمال خیابان مولوی و جنوب بازار تهران قرار دارد. «لوطی صالح» از لوطی‌های تهران قدیم است که هنگام عبور از گذر به فقرا و خانواده‌های بی‌سرپرست کمک می‌کرد.



مسجد «قندی»، از آثار به جا مانده از دوران قاجار و جزو آثار ملی ایران است. حاج «سید هاشم قندی» که یکی از تاجران بزرگ تهران است، این مکان را در سال ۱۳۲۷ هجری قمری ساخت. پشت‌بام این مسجد محل تمرین کشتی غلامرضا تختی بود.

معبر در شهر تهران به نام جهان پهلوان تختی وجود دارد که اصلی‌ترین آنها در محدوده منطقه‌های ۱۶، ۱۲، ۲۰ و... است.

پهلوان تا پیش از رسمی شدن مسابقات پهلوانی توانسته‌اند بازوبند پهلوانی را دریافت کنند که در این میان برخی از گذرها و مکان‌ها مانند پهلوان رزاز، بلورفروشان، علی‌اکبر به نامشان است.

زورخانه در شهر تهران به تأیید فدراسیون ورزش زورخانه‌ای رسیده است. در این میان زورخانه‌های شیرافکن، توسلی، شیر و... تأسیس‌شان پیش از سال ۱۳۳۴ است.

سالی است که به همت مرشد «علی» زورخانه «شیر» راه‌اندازی شده اما از سال ۱۳۰۴ تابلو زورخانه را بر سر در آن نصب کردند.

سالی است که زورخانه «شهدای گمنام» به‌منظور جدیدترین مجموعه پایتخت در محدوده شمیرانات و از گل تهران فعالیتش را آغاز کرده است.



در میان کوچه‌های تنگ و باریک محله عودلاجان، عمارتی تاریخی در کوچه علیرضا جاویدی، خیابان امیرکبیر تهران است که قدمتش به دوران قاجار می‌رسد. این مکان در گذر زمان به اقامتگاه تبدیل شده و نام پهلوان «رزاز» را می‌توان دید؛ چراکه روزگاری پهلوان رزاز (سیدحسین شجاعت) در آن زندگی می‌کرد.